

เทคนิคในการเลือกซื้อ เลือกกินส้มโอ รสชาติอร่อย



พิชัย สมบูรณ์วงศ์

นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

269825

เพื่อ เยี่ยมถึงส้มโอทุกคนที่เคยลิ้มรสกับส้มโอของอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีรสชาติหวานอมเปรี้ยวหวานสนิทใจ เนื้อแห้งไม่แฉะน้ำและแกะง่าย ไม่พบเม็ดข้าวสาร ไม่เปรี้ยว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ขม ก็จะประทับใจและจะหาซื้อมารับประทานอยู่เรื่อยๆ แต่ถ้าพูดถึงส้มโอให้คนทางภาคเหนือที่เคยรับประทานส้มโอของทางภาคเหนือ จะไม่สนใจและรู้สึกเข็ดขยาดกับการที่จะควักเงินในกระเป๋าเพื่อจะซื้อส้มโอมารับประทาน เพราะที่ผ่านมาเคยกินแต่ส้มโอจิ้มพริกเกลือ ตำส้มโอใส่น้ำปู รสชาติที่เคยลิ้มรสคือ เปรี้ยวมาก ขม เฝื่อน (ฮีน) แฉะน้ำ แกะยาก รู้สึกไม่ประทับใจในการกินเลย และจะไม่เอาส้มโอเข้าบ้านโดยเด็ดขาด นี่คือการรู้สึกของผู้คนที่ไม่เคยลิ้มรสของส้มโอที่อร่อย คนที่ไม่มีความรู้เรื่องส้มโอไม่รู้จักซื้อ รู้จักเลือก และรู้จักกินส้มโอที่ถูกต้อง คุณนคร ผ่องพุทธ บ้านเดิมอยู่ที่ตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม อดีตกรรมการและสมาชิกกลุ่มเกษตรกร อำเภออ้อมใหญ่ (รุ่นแรก) คลุกคลีอยู่กับส้มโอ ตั้งแต่อายุสิบกว่าปี จนปัจจุบันทำสวนเกษตรผสมผสาน อยู่ที่ตำบลบ้านแป้น อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เล่าเรื่องพันธุ์ส้มโอให้เราฟังว่า สายพันธุ์ส้มโอที่ปลูกอยู่ในประเทศ ปัจจุบันมีไม่ค่อนมาก พันธุ์เหมือนไม่ผลชนิดอื่น เนื่องมาจากการกลายพันธุ์ของส้มโอแทบทั้งสิ้น ในอดีตแหล่งปลูกส้มโอแต่ละพันธุ์อยู่เฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ ไม่ค่อยกระจายหรือนิยมนำไปปลูกในท้องถิ่นอื่น ส่วนมากส้มโอจะปลูกกันอย่างแพร่หลายในจังหวัดภาคกลางเสียเป็นส่วนใหญ่ เช่น จังหวัดนครปฐม ราชบุรี ปราณบุรี สมุทรสงคราม และชัยนาท เนื่องจากระบบการติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยียังไม่ทันสมัยเช่นปัจจุบัน

การจำแนกพันธุ์ส้มโอ

จำแนกตามสายพันธุ์ออกเป็น ๒ กลุ่ม

- ๑. พันธุ์การค้าหลัก ได้แก่ พันธุ์ขาวพวง ขาวแป้น ขาวทองดี ขาวใหญ่ บางขุนนนท์
- ๒. พันธุ์การค้าเฉพาะแห่ง ได้แก่ พันธุ์ปัตตาเวีย ขาวแตงกวา ขาวแก้ว ขาวหอม ขาวน้ำผึ้ง ท่าซ่อย

จำแนกตามลักษณะของผลส้มโอ

- ๑. ผลทรงกลมหรือแป้น ไม่มีจุก ได้แก่ พันธุ์ขาวทองดี ขาวแป้น ขาวใหญ่ ขาวหอม และปัตตาเวีย
- ๒. ผลทรงกลมสูง มีจุก ได้แก่ พันธุ์ขาวพวง ขาวจีบ

จำแนกตามสีของเนื้อส้มโอ

- ๑. สีขาว ได้แก่ พันธุ์ขาวพวง ขาวใหญ่ ขาวจีบ
- ๒. สีขาวออกเหลือง ได้แก่ พันธุ์ขาวแป้น ขาวหอม ขาวน้ำผึ้ง
- ๓. สีชมพูอ่อน ได้แก่ พันธุ์ขาวทองดี ขาวแตงกวา
- ๔. สีชมพูแก่ ได้แก่ พันธุ์แตงทับทิม



ส้มโอพันธุ์ขาวน้ำผึ้ง

ผลมีลักษณะกลมสูง ขนาดค่อนข้างใหญ่ แต่ไม่มีจุก ให้เห็นเด่นชัดนักเหมือนพันธุ์ขาวพวงและจีบ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑๘ เซนติเมตร ความสูงประมาณ ๑๕-๒๐ เซนติเมตร น้ำหนักเฉลี่ยประมาณ ๑.๘-๒.๕ กิโลกรัม ด้านกันผลจะเรียบ ต่อม้ำมันที่ผิวเปลือกจะมีสีเขียวเข้ม เปลือกหนาปานกลาง ผลหนึ่งจะมีประมาณ ๑๒ กลีบ กลีบสามารถแยกออกจากกันได้ง่าย แกะเนื้อออกจากเยื่อหุ้มกลีบได้ง่าย เนื้อสีขาวอมเหลืองคล้ายสีน้ำผึ้ง กุ้งเนื้อส้มโอขนาดใหญ่ น้ำมาก แต่ไม่แฉะ รสชาติหวานอมเปรี้ยว ความหวานประมาณ ๑๐ องศาบริกซ์ เมล็ดไม่มาก นิยมบริโภคและปลูกทั่วไป ทุกๆ ภาคของประเทศ

ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา

ผลมีลักษณะกลมสูงเล็กน้อย ขนาดผลโตปานกลาง ไม่มีจุกให้เห็นเด่นชัดนัก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑๔-๑๘ เซนติเมตร ความสูงประมาณ ๑๘ เซนติเมตร ด้านกันผลจะปานและเว้าเล็กน้อย ต่อม้ำมันที่ผลเล็ก ละเอียด ผิวสีเขียว เปลือกหนาปานกลาง ผลหนึ่งจะมีประมาณ ๑๒-๑๓ กลีบ กลีบสามารถแยกออกจากกันได้ง่าย แกะเนื้อออกจากเยื่อหุ้มกลีบได้ง่าย เนื้อสีขาวออกสีชมพูอ่อน รสชาติหวานอมเปรี้ยว ความหวานประมาณ ๑๐ องศาบริกซ์ เมล็ดน้อย เนื้อไม่แฉะ ปลูกมากที่จังหวัดชัยนาท และจะมีงานเทศกาลส้มโอขาวแตงกวาของดีของจังหวัดจัดขึ้นทุกๆ ปี ประมาณเดือนสิงหาคม

ส้มโอพันธุ์ชาวพวง

ผลมีลักษณะทรงกลมสูง มีจุดสังเกตเห็นเด่นชัด มีจีบบริเวณจุด ผลขนาดโตปานกลาง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑๓-๑๕ เซนติเมตร สูง ๑๕-๑๘ เซนติเมตร จุดสูง ๑.๕-๒ เซนติเมตร ด้านก้นผลเว้าเล็กน้อย ต่อม้ำมันใหญ่อยู่ห่างกัน ผิวเรียบ สีเขียวอมเหลือง ผลหนึ่งจะมีประมาณ ๒-๑๔ กลีบ กลีบแยกออกจากกันง่าย เนื้อกึ่งสีขาวถึงขาวอมเหลือง น้ำมาก แต่ไม่แฉะ รสชาติหวานอมเปรี้ยว เมล็ดไม่มาก ความหวานประมาณ ๑๐ องศาบริกซ์ นิยมใช้ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ เพราะมีรูปทรงที่สวยงาม เป็นพันธุ์ที่ส่งขายต่างประเทศ ปลูกกันมากที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และจังหวัดปราจีนบุรี

ส้มโอพันธุ์ชาวแป้น

ผลมีลักษณะกลมแป้น ไม่มีจุด ขนาดผลโตปานกลาง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑๒-๑๕ เซนติเมตร สูง ๑๐-๑๒ เซนติเมตร ด้านก้นผลเว้าเล็กน้อย ผิวเรียบ เปลือกผลหนาประมาณ ๒ เซนติเมตร ผลหนึ่งจะมีประมาณ ๑๓-๑๔ กลีบ กิ่งเนื้อ มีสีขาวอมเหลือง รสชาติหวานอมเปรี้ยว ความหวานประมาณ ๑๐-๑๐.๕ องศาบริกซ์ เมล็ดลีบ นิยมบริโภคภายในประเทศ ปลูกกันมากที่จังหวัดนครปฐมและจังหวัดราชบุรี

ส้มโอพันธุ์ชาวทองดี

ทรงผลกลมแป้น ไม่มีจุด ผลโตขนาดปานกลาง ขั้วผลมีจีบบ้างเล็กน้อย บริเวณก้นผลเรียบเว้าเล็กน้อย ผิวเรียบ สีเขียวเข้ม ต่อม้ำมันเล็กละเอียด ชิดกัน เปลือกผลบาง ด้านในสีชมพูเรื่อๆ ผลหนึ่งมี ๑๔-๑๖ กลีบ ผันกลีบสีชมพูอ่อน เนื้อมีสีชมพู กิ่งเบียดกันแน่น เนื้อนุ่ม ฉ่ำน้ำ รสชาติหวานอมเปรี้ยว นิยมบริโภคภายในประเทศ ส่งขายต่างประเทศ ปลูกมากที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และจังหวัดอื่นๆ ปรประปราย

ส้มโอจะมีรสชาติหวานอมเปรี้ยวชนิดๆ เนื้อฉ่ำน้ำแต่ไม่แฉะ ปอกเปลือกง่าย กลีบแยกออกจากกันง่าย เนื้อแฉะออกจากเยื่อหุ้มง่าย ไม่เป็นเม็ดขาวสาร ขึ้นอยู่กับปัจจัย ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอ และ ๒ ผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ส้มโอ ที่จะต้องมีความรับผิดชอบและรอบรู้เกี่ยวกับส้มโอ สิ่งที่เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอจะต้องรู้และรับผิดชอบต่อ คือ พันธุ์และการขยายพันธุ์ส้มโอ การปลูก ดิน น้ำ และปุ๋ย การป้องกันกำจัดโรค แมลงและการเก็บเกี่ยว ส้มโอแต่ละลูกที่เกษตรกรจะนำออกจากสวนไปขายให้ผู้บริโภค ต้องมั่นใจและแน่ใจว่าส้มโอทุกลูกจะต้องมีอายุแก่พอที่จะเก็บเกี่ยว ไม่ใช่เอาส้มโอที่ยังไม่แก่ไปขาย เพราะว่าช่วงนั้นส้มโอมีราคาแพง ให้ธาคูอาหารกับต้นส้มโออย่างครบถ้วนและพอเพียง จะทำให้ส้มโอมีคุณภาพและรสชาติหวานอร่อย ไม่มีโรคและแมลงติดมากับผลส้มโอ เมื่อผู้ซื้อกลับไปบ้านไม่พบหนอนหรือเนื้อส้มโอเน่าเสีย กินไม่ได้ เท่านั้น ก็จะทำให้ผู้ซื้อได้รับประทานส้มโอประทับใจ และตั้งใจที่จะซื้อส้มโอกลับบ้านไปรับประทานในครอบครัวหรือฝากญาติพี่น้องและมิตรสหาย เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอก็จะมีรายได้จากการขายส้มโอที่มีกำไร เพราะส้มโอคุณภาพดี หวาน และราคาก็จะงามตามไปด้วย

ส่วนที่ ๒ คือผู้ที่จะซื้อส้มโอ จะเลือกหรือรู้ได้อย่างไรว่าส้มโอที่เห็นนั้นเป็นพันธุ์อะไร เนื้อข้างในมีสีอะไร ส้มโอผลนั้นจะสุกแก่หรือยัง ส้มโอผลที่จะซื้อจะอร่อยหรือเปล่านั้นแนะนำให้ผู้บริโภคจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับส้มโอ ทำอย่างนี้ถึงจะประสบความสำเร็จในการเลือกซื้อส้มโอไปรับประทาน รสชาติหวานอร่อย พอใจ ติดใจ และประทับใจในทุกครั้งที่ซื้อส้มโอมารับประทาน มีตารางเปรียบเทียบให้ดู คุณลุงนคร ผ่องพุทธร แนะนำว่าถ้าจะเลือกซื้อส้มโอให้อร่อยจะดูลักษณะภายนอกอย่างไร ส้มโอที่มีอายุแก่พอดีที่จะเก็บเกี่ยว คือ สีผลที่จางลง ต่อม้ำมันจะห่างกัน ก้นผลจะมีวงเป็นสีน้ำตาล เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณเท่าเหรียญบาท ใช้มือกดจะนิ่ม ถ้ายังสังเกตไม่ได้ ดูไม่ออก ทางที่ดีที่สุดคือ ซื้อส้มโอที่แกะเนื้อเป็นแพ็ค ห่อด้วยพลาสติก แต่ต้องแน่ใจว่าสะอาดนะ



ตารางเปรียบเทียบลักษณะต่างๆ ของส้มโอแต่ละพันธุ์

พันธุ์	ลักษณะผล	สีของผล	ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง	สีของกลีบและเนื้อ	รสชาติ
ชาวพวง	ค่อนข้างใหญ่ ผลกลมสูง มีจุด	เขียวอมเหลือง	๑๓ ซม.	ขาว	หวานอมเปรี้ยว
ชาวแป้น	ค่อนข้างใหญ่ ผลกลมแป้น ไม่มีจุด	เขียวอมเหลือง	๑๔-๑๖ ซม.	ขาว	เปรี้ยวอมหวาน
ชาวน้ำผึ้ง	ผลใหญ่ ผลกลมสูง ไม่มีจุดเด่นชัด	เขียวเข้ม	๑๔-๑๘ ซม.	ชาวน้ำผึ้ง	เปรี้ยวอมหวาน
ชาวแดงกาว	ผลใหญ่ ผลกลมสูง ไม่มีจุดเด่นชัด	เขียวเข้ม	๑๔-๑๘ ซม.	ชมพูอ่อน	เปรี้ยวอมหวาน
ชาวใหญ่	ผลใหญ่ ผลกลมสูง ไม่มีจุดเด่นชัด	เขียวอมเหลือง	๑๕-๑๘ ซม.	ขาว	หวานจัด
ชาวทองดี	ผลโตปานกลาง	เขียวเข้ม	๑๔-๑๖ ซม.	ชมพูอ่อน	หวานฉ่ำ
ชาวจีบ	ผลใหญ่ ผลกลมสูง มีจุดและจีบที่ขั้วผล	เขียวอมเหลือง	๑๔-๑๘ ซม.	ขาว	หวานอมเปรี้ยว

MAEJO VISION
เอกสารอ้างอิง

พาณิชย์ ยศปัญญา. (2539). ศาสตร์แห่งส้ม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
มนตรี แสนสุข. (2546). โลกเกษตรอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อนิเมทกรุ๊ป.
อุไร จิรมงคลการ. (2547). ผลไม้ในสวน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้านและสวน.



บุคคลอ้างอิง นายนคร ผ่องพุทธ หมู่ 6 ตำบลบ้านแป้น อำเภอเมือง
จังหวัดลำพูน โทร. (053) 521829

ท่านผู้อ่านท่านใดสนใจ อาจารย์พิชัย สมบูรณ์วงศ์ นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ฝ่ายนวัตกรรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ โทร. 053-873938-9 ในวันและเวลาราชการ